

continuare, autorii identifică efectele sociale ale noului spirit al capitalismului, conduși de ideea că încorporarea criticii artistice a regenerat legitimitatea capitalismului, a neutralizat critica și a permis dezvoltarea unor noi in justiții sociale severe. Acest lucru s-a realizat prin: a) deconstrucția universului muncii (precarizarea angajărilor, excluderea, reculul social, și creșterea intensității muncii pentru un salariu egal) și prin; b) defortificarea defensivei universului muncii (desindicalizarea și contestarea academică a discursului despre clase sociale).

În fine, autorul propune relansarea criticii, "recompunerea forțelor criticii" cu scopul de a infirma discursurile fataliste, „pe care nu există nici un motiv să nu le credem, dacă nimic nu se schimbă” (p. 633). Cartea intenționează să demistifice artizanii teoreticii ai contraofensivei capitaliste, experți în neutralizarea criticilor prin endogeneizare, și cere restaurarea unui front critic pentru a limita violența sistemului. Ar fi ușor să fim arțăgoși cu o astfel de carte și să îi inventăm defecte infinitezimale de traseu. Noutatea și forța ei sunt însă atât de mari încât criticii trebuie să se dezmeticească mai întâi. Ea deschide o nouă paradigmă critică, o nouă referință. Să nu ne temem să așezăm valoarea exact la locul ei (pe care cei prudenți îl vad mereu retroactiv...). Pentru că lucrarea oferă un nou arhetip al istoriei capitalismului recent, singurul apt să ne explice vitalitatea unui capitalism atât de violent asediat: viziunea unui capitalism ce se hrănește cu proprii lui critici, un fel de entitate hegeliană ce se alimentează cu propriile sale antiteze. Ne temem doar ca ea să nu ne fi deschis ochii la o realitate prea fatal înscrisă în egoista natură umană, a unui capitalism inexpugnabil și înfiniit adaptabil criticilor celor mai inconcesive... Deși ne cheamă la război împotriva fatalismului, cartea nu reușește să ne asigure suficient că nu vom oferi astfel noi alimente monstrului pe care îndrăznim să îl criticăm. Dar asta nu o știm nici noi și nici autorii...

Vlad Mureșan

George Ritzer

Exploration in Social Theory. From Metatheorising to Rationalization, Londra, Sage Publications, 2001, 303 p.

Recenta lucrare a profesorului George Ritzer este o carte de teorie socială ce reflectă preocupările autorului în ceea ce privește dezvoltarea teoriei sociologice, accentul căzând pe analiza meta-teoretică și analiza raționalizării.

Lucrarea este structurată în două părți: prima parte este de natură teoretică, fiind dedicată în întregime meta-teoretizării. Autorul discută conceptul de "meta-teorie" și asupra implicațiile analizelor meta-teoretice asupra avansului teoriei sociale. Cea de a doua parte a lucrării este, în întregime, dedicată unor aplicații practice ale teoriei raționalizării. George Ritzer mărturisește, în prefața lucrării, că a scris această carte "cu gândul la o audiență specializată". Însă, stilul comprehensibil practicat de autor în prezentarea unor aspecte abstracte de teorie socială face ca lucrarea să poată fi citită de către un public mult mai larg. Cartea este concepută astfel ca fiecare capitol să poată fi citit separat. Din această cauză, autorul reia de mai multe ori prezentarea unor aspecte teoretice. Astfel, de exemplu, prezentarea dimensiunilor mcdonaldizării (eficiența, calculabilitatea, previzibilitatea, controlul, iraționalitatea raționalității) este reluată pe parcursul lucrării, ținând în permanență trează atenția cititorului către explicația teoretică oferită.

În prima parte a lucrării, devine clar din discursul autorului că situația dificilă, de domeniu multiparadigmatic, în care se află sociologia, nu poate fi depășită decât prin analiza meta-teoretică a teoriilor clasice ale sociologiei, cu scopul găsirii căii spre o paradigmă sociologică integrată și spre un relaționism metodologic care să permită integrarea perspectivei metodologice holiste cu cea individualistă, a nivelului macro-social cu cel micro-social de analiză a societății. În ceea ce privește acest ultim aspect, nevoia

de integrare la nivelul metodologiei sociologice, George Ritzer consideră că "această meta-teorie (relaționismul metodologic) nu este numai posibilă; ea a fost aplicată deja, cel puțin implicit, de o serie de psihologi sociali (și sociologi)" (p. 130). În sens larg, autorul definește meta-teoretizarea ca fiind "procesul de studiere și teoretizare a teoriei" (p. 2), acest demers științific fiind considerat o consecință a nevoii de clarificare conceptuală ce apare la nivelul teoriei sociale. În urma unei analize meta-teoretice a sociologiei, în special a celei americane, având drept bază viziunea lui Thomas Kuhn asupra devoltării științei, autorul susține faptul că sociologia actuală are nevoie de o nouă matrice disciplinară (*disciplinary matrix*), care să permită stabilirea unor legături mai integrate cu realitatea socială, față de cele care sunt realizate utilizându-se paradigmele existente.

În partea a doua a lucrării, viața socială devine pentru George Ritzer un permanent motiv de teoretizare, iar teoria socială devine un permanent motiv de aplicabilitate. Utilizând teoria raționalității, autorul analizează o serie de aspecte din viața socială, insistând în special asupra efectelor negative pe care le are tendința spre raționalitate a societății moderne. Însă, ultimul capitol al lucrării, dedicat analizei sociologiei americane mi se pare cel mai interesant, deoarece trage un semnal de alarmă referitor la efectele negative pe care le are raționalizarea sociologiei. Autorul aplică teza mcdonaldizării pentru a explica stadiul în care se află sociologia americană actuală, analiza fiind făcută pe trei dimensiuni principale: mcdonaldizarea cercetării sociologice, mcdonaldizarea lucrărilor de sociologie și mcdonaldizarea teoriei sociologice. Astfel, cercetarea sociologică se caracterizează prin calculabilitate care se

manifestă în variate feluri. Accentul pe ceea ce poate fi cuantificat, face ca prezența studiilor calitative în jurnalele americane de sociologie să fie una redusă: "lipsa de calculabilitate a eseurilor calitative și teoretice face ca acestea să nu-și găsească locul în cadrul sociologiei mcdonaldizate" (p. 258). De asemenea, articolele prezentate în revistele de specialitate tind să aibă o dimensiune uniformă. Atât studiile foarte scurte, cât și studiile foarte lungi ca dimensiune, având șanse reduse de a fi publicate. Această uniformizare a studiilor de sociologie asigură și caracterul lor previzibil. De asemenea, eficiența articolelor de cercetare este dată, pe de o parte, de faptul că având un format previzibil pot fi citite cu ușurință de către cei interesați, iar pe de altă parte, pot fi scrise în mod eficient, având părți componente clare, dinainte stabilite. Alt element care transformă sociologia într-o "mcsociologie" este reprezentat de utilizarea pe scara largă a computerului și a analizelor statistice sofisticate, care, în viziunea autorului, reduc din ce în ce mai mult importanța sociologilor în procesul de cercetare. La acestea se adaugă faptul că existența unui control prin tehnologii non-umane al procesului de cercetare sociologică ar putea determina apariția riscului ca multe dintre studiile sociologice să fie realizate de către nesociologi, dar profesioniști în domeniul tehnologiei, cu efecte negative asupra rezultatelor cercetării.

În încheiere, putem spune că lucrarea se citește cu ușurința cu care se consumă un Big Mac la un restaurant Mc Donald's și că este la fel de consistentă ca o mâncare la un restaurant tradițional. Cartea poate fi consultată la Biblioteca Facultății de Sociologie și Asistența Socială a Universității din București.

Gabriel Jderu